

TURISZTIKAI AJÁNLÓ

IPOLY ERDŐ ZRT

A börzsönyi
erdei kisvasutak
mentén

Kedves Olvasó! E kiadványban hasznos információkat talál a hegyvidék felfedezéséhez, bármilyen célból is érkezzon. Válogasson kedvére a kiránduló- és szálláshelyek közül, és érezze jól magát a Börzsönyben és térségében!

A Börzsöny és az Ipoly-völgy települései régészeti és történelmi emlékekben gazdagok. Omladozó romvárai, Drégely, Nógrád, Salgóvár, Csehvár hirdetik a dicső múltat. A börzsönyi táj néprajzilag is érdekes terület. Jó néhány településen megfigyelhetők még a jellegzetes palóc típusú házak, hagyományok.

A Börzsöny völgyeiben egykor 7 kisvasúti hálózat futott, vonalaik hossza meghaladta a 200 km-t. Ezeket elsősorban fa, részben kő szállítására építették ki, személyforgalom csak ritkán, kiegészítő jelleggel volt. A ma működő három kisvasúti vonal már a turisták szolgálatában áll.

A Börzsöny a túrázás szerelmeseinek kedvelt célterülete, a hegységet jelzett utakon járhatjuk be, és tanösvényeken ismerhetjük meg a természeti és kulturális értékeket. Az idilli környezethez az eltérő igényeknek megfelelő szolgáltatások társulnak. A bakancsos turisták mellett az osztálykirándulók és a város zajától elvonulni vágyók is megtalálják számításait.

A DÉL-BÖRZSÖNY

A Bőszobi- és a Medres-patak, a kőspallagi és a márianosztrai kismedencék, a Katalinvölgy, illetve a Duna által körülhatárolt terület. Vulkanikus és üledékes eredetű kőzetek alkotják.

A nemrégiben felújított Csóványosi kilátó sokak kedvelt úticéja

A kemencei tájház a palóc építészeti jellegzetes képviselője

A MAGAS-BÖRZSÖNY

A Magas-Börzsöny a hegység központi része. Határait a Kémence-patak, az Ipoly völgye, a nagybörzsönyi Hosszú-völgy, illetve a Kőspallag-Szokolya vonal jelöli ki. Észak-dél irányú gerincén található a legmagasabb csúcsok: a Csóványos (938 m), Magos-fa (916 m), Nagy-Hideg-hegy (864 m) és Nagy-Inóc (826 m). Az egykori ősvulkán legaktívabb időszakában keletkezett.

AZ ÉSZAKI-BÖRZSÖNY

A hegység lealacsonyodó hegyhátaból álló északi területét a Kémence-patak választja el a Magas-Börzsönytől.

A DÉLNYUGATI-BÖRZSÖNY

A Délnyugati-Börzsöny a Nagybörzsöny-Márianosztra vonaltól nyugatra húzódik. Csúcsainak magassága a Nagy-Sas-hegy kivételével nem éri el a 600 métert. Lepusztult kúrtóvulkánok meredek kúpjai alkotják.

Kilátás a Kopasz-hegyről

A SZOB-NAGYBÖRZSÖNY KISVASÚT

A vadregényes kisvasút három szakaszon, de összehangolt menetrenddel, immáron teljes vonalon közlekedik, köszönhetően annak, hogy 2016. nyár elejétől megindult a forgalom a Márianosztra–Nagyirtáspuszta között újjáépített vonalon.

Az Ipoly Erdő Zrt. nemcsak a hiányzó, közel 7 km hosszú erdei vasutat újította fel, hanem annak kiszolgáló infrastruktúráját is fejlesztette.

Szob és Nagybörzsöny között hazánk egyik legkanyargósabb, és leghosszabb hegyvidéki erdei vasútján utazhatunk. Nyomvonal a Szobtól Nagyirtáspusztáig több mint 300 métert emelkedik, majd közel 200-at süllyed, legmagasabb pontján eléri a 425 métert. Ennél magasabbra hazánkban csak a budapesti Gyermekvasút kapaszkodik, az is csak tíz méterrel.

Az egyedülálló tájképi értékeken kívül különlegessége a vasútnak, hogy a Kisirtáspuszta és Nagyirtáspuszta közötti, hazánkban utolsóként fennmaradt, csúcspont (Z nyomvonalú, részben tolt menettel bejárható) vonalrész országos jelentőségű ipartörténeti műemlék.

A KISVASÚT RÖVID TÖRTÉNETE

A nagybörzsönyi vasút 1908-ban Ipolypászto-Nagybörzsöny között 600 mm-es nyomtávon épült, az esztergomi Érsekség gazdasági vasútjának, a fa nagyvasútra juttatása érdekében. A vonalat Kisirtásig továbbfejlesztették, majd beszállítási célú szárnyvonalakkal látták el. A szobi vasút 1912-ben épült, Szob-Márianosztrai Kőbánya között a Csák-hegyi kőbányában kitermelt andezit szállítására. Trianon után a nagybörzsönyi hálózat nagyvasúti kapcsolat nélkül maradt, ezért a két vasutat összekötő vonalat építettek. A szintkülönbséget a Tolmács-hegy oldalában csúcspontpár építésével, Nagyirtás és a Bezina-völgy között merész hajtúlkanyarok-

Az immár összekötött kisvasúti vonalon egész évben közlekedhet az utazóközönség

Nagyirtáspusztán az új fogadóépületben büfé is várja a vasutasokat

A kirándulók megtalálják minőségi szálláshelyeinket akár még a kisvasút közvetlen közelében is

Erdei munkákhoz használt kisvasút archív felvétel

kal küzdötték le. 1945-ben állami üzemeltetés alá került a hálózat. 1975-ben megszűnt a forgalom Szob és Nagyirtás között, a két vasút ezáltal elszakadt egymástól. 1992-ben a nagybörzsönyi és a szobi vonalrész is megszűnt. 1996-tól a térség önkormányzatai lépéseket tettek a Szob–Nagybörzsöny kisvasút turisztikai célú helyreállítása érdekében, míg végül 2002. őszén került sor a Nagybörzsöny–Nagyirtás szakasz, 2008. telén pedig a helyreállított Szob–Márianosztra szakasz átadására. A Szob–Nagybörzsöny kisvasút teljes rekonstrukciója érdekében 2007-ben újabb intézkedések történtek. Végül az összekötő szakasz 2015 őszére épült ki, majd 2016 nyarán elindult a forgalom.

[SZÁLLÁSTIPP] Márianosztrán az állomásépületben, valamint a csúcspont közelében, Kisirtáspusztán turistaszállás is működik.

ELÉRHETŐSÉGEK

Börzsöny Kisvasút (Szob és Márianosztra között)

GPS: 47.821690, 18.860857 (Szob állomás)

Cím: Szob, Ipolysági utca 100.

Telefon: (+36 20) 380-7795

Email: nagyborzsonyikisvasut@gmail.com

Web: borzsony-kisvasut.webnode.hu

Működtető: Börzsöny Kisvasút Fennt. és Üzem. NKft.

Márianosztra-Nagyirtás közötti kisvasút

GPS: 47.866306, 18.865678 (Márianosztra állomás), 47.900609, 18.876714 (Nagyirtás áll.)

Telefon: (+36 27) 375-076 vagy (+36 20) 852-4512

Csoportos jelentkezés: csoport.kiralyret@gmail.com

Web: www.erdeikirandulasok.hu/erdei-vasutak/mnniev

Működtető: Börzsöny 2020 Kft.

Nagybörzsönyi Erdei Kisvasút

(Nagyirtás-Nagybörzsöny között)

GPS: 47.931705, 18.837138 (Nagybörzsöny állomás)

Telefon: (+36 70) 770 5386, vagy (+36 70) 595 5062

Web: nagyborzsonyierdeikisvasut.freewb.hu

Működtető: Nagybörzsönyi E.Kv.NKft

A SZOB-NAGYBÖRZSÖNY KISVASÚT

NEVEZETESSÉGEK A KISVASÚT KÖZELÉBEN

Börzsöny Múzeum [Szob] A múzeumban az Ipoly-mente és a Dunakanyar régészeti, történeti, néprajzi emlékeit, valamint a Börzsöny flóráját, faunáját ismerheti meg. A múzeum címe: 2628 Szob, Szent László utca 14.

Régészeti leletek a múzeumban

A márianosztrai Pálos-rendi kolostor és a Magyarok Nagyasszonya Bazilika

Egy kis kapaszkodással gyöngyörű látványban lehet része a társzónak

Pálos kolostor – Fegyház és Börtön [Márianosztra] A kolostor jelenleg börtönként funkcionál. Az egyik legrégebbi magyar büntetés-végrehajtási intézmény épületét 1352-ben Nagy Lajos király a magyar alapítású Pálos Rend kolostorának építtette. A mellette lévő templomot Szűz Mária tiszteletére szentelték fel. A kialakuló település a későbbiekben a „mi Máriánk” után kapta a Márianosztra elnevezést. A Rendet 1786-ban feloszlatták, a kolostorépület a kincstár tulajdonába került. Az 1848-1849-es szabadságharc leverése után Magyarországon az osztrák büntetőjog lépett hatályba, ennek megfelelően nagyszabású börtönépítés kezdődött országszerte. Az üresen álló kolostorépületet a kormány 1858. évtől kezdődően 40 évre kibérelte és országos női fegyintézetként szervezte, működtetését a Szent Vince Rend irgalmas nővéreire bízta. 1949 májusában az intézet állami tulajdonba és igazgatásba került, a nővéreket menesztették. A női elítélteket innen Sátoraljaújhelyre és Kalocsára szállították, helyükre férfi fogvatartottak

További látnivalók [Szob] A település déli bejáratánál, a Zebegény felé vezető útról közelíthető meg a falu felett fekvő löszdomb tetejére épült stációsor és kápolna, gyöngyörű kilátással a Dunakanyarra, ideális hely az elmélkedésre. Az esztergomi Számár-hegytől és a Hidegtelek-keresztől kezdve a dömsői hegyekig belátható a Duna gyöngyörű völgye. A település vasútállomásának épülete a gyermek Kodály Zoltán egykori lakóhelye. Szobról Pilismarótra komp közlekedik.

kerültek. Az 50-es években Márianosztra lett a magyar börtönök büntetőintézete, a főként politikai elítéltek létszáma meghaladta a 2000 főt. Itt raboskodott sokak mellett Göncz Árpád, Bibó István, Mensáros László is. A helyükre a 60-as években „köztörvényesek” kerültek, az új, modern végrehajtási szabályok kiadásával előtérbe került a törvényesség, a pedagógiai elvek érvényesülése, az elítéltek nevelése. Az 1970-es évek végétől az intézet látványos fejlődésnek indult, üzemszarnok, kazánház épült, víz- és csatornahálózat létesült, az épületeket központi fűtéssel látták el, új fogvatartotti munkahelyek teremtődtek.

2012-ben a Pálos-rendet és a börtönt, annak történetét és jelenét bemutató – bárki számára látogatható – kiállítóterem nyíltak. Címe: 2629 Márianosztra, Pálosok tere 1.

Magyarok Nagyasszonya Bazilika [Márianosztra] A XIX. század közepétől vált külön a templom és kolostor élete. A templom egyházmegyei gondozásba került. 1989. augusztus 1-től a pálos rend visszakapta a templomot. 1993-ban a templomot az esztergomi főegyházmegyétől a váci egyházmegyéhez csatolták. Dr. Beer Miklós püspök 2005-ben a plébánia-épület tulajdonjogát átruházta a Magyar Pálos Rendre. A szerzetes atyák visszavásárolták a templom melletti – a Vincés nővérek által épített – épületet is a magyar államtól. A bazilika megtalálható: 2629 Márianosztra, Nagy Lajos király tér 1. Telefon: (+36 27) 370-771, vagy (+36 20) 823-3864.

Kálvária kápolna [Márianosztra] A községtől délkeletre, magas dombon álló, barokk stílusú együttes 1759-1779-ig épült. A háromszög alaprajzú, minden oldalon fali fülkével ellátott barokk profilú, pillérszerű, cseréppel fedett stációházakból csak kilenc maradt meg. A domb felső részén barlangszerűen kiépített Szent Sír kápolna áll. A kápolna felett mészkőből készült kálváriacsoport található: három kereszt a korpuszokkal, előttük Szűz Mária és Ev. Szent János álló, Mária Magdolna térdelő alakja látható. A csoport mögött a dombtetőn a nagyobb kápolna áll.

Egy kis gyöngyszem a dombtetőn a Kálvária kápolna

A kisvasút megáll a Mária-kútnál is

Az új márianosztrai állomás, háttérben a bazilikával

Mária-kút [A kisvasút egyik megállójánál] Szob és Márianosztra településeket összekötő 1201-es út és a kisvasút nyomvonala mentén helyezkedik el, a Csák-hegy délnyugati lábánál. A kút környezetében tájékoztató táblák ismertetik a helyhez fűződő csodákról szóló történeteket.

A SZOB-NAGYBÖRZSÖNY KISVASÚT

NEVEZETESSÉGEK A KISVASÚT KÖZELÉBEN

Tájház [Nagybörzsöny] Ha kíváncsi a település utóbbi néhány évszázadára, térjen be a tájházba! A Bányásztemplom mellett, a plébánia és a régi katolikus iskola szomszédságában, egy 17. századi épületben található. Az egykori bányagazda házában megtalálhatók a helyiek által használt korabeli eszközök. Címe: 2634, Nagybörzsöny József Attila utca 40. Telefon: (+36 20) 362-3914.

Vízi malom [Nagybörzsöny] Igazi különlegesség a Főtértől két perces sétára található Antal-féle műemlék vízi malom. A teljes épségben fennmaradt műemlék malmot vízvezető árkaival együtt az 1847. évi nagy tűzvész után építették. A malom lakószobájában lévő kis kiállítás a malomipar történetét mutatja be. Telefon: (+36 20) 327-9295.

Kiállítás [Nagybörzsöny] Érdemes megtekinteni Kókai Géza halasi csipkeszerű faragásainak kiállítását. Egyedi fafaragásai diófából készülnek, vannak köztük zsűrített alkotások is. Címe: Széchényi utca 3. Telefon: (+36 30) 451-7084

TÚRAUTAK A KISVASÚT KÖZELÉBEN

Közlünk néhány, a Duna-menti kerékpárúthoz és az Ipoly-menti kerékpáros útvonalhoz csatlakozó, a vasútvonalakhoz illeszkedő, könnyen teljesíthető túraútvonalat, melyek több helyen találkoznak-szétválnak, így tetszés szerint kombinálhatóak.

- » Zebegény v.á. – Törökmező – Kóspallag – Királyrét – Diósjenő v.á. – Nagyoroszi v.á. – Szob v.á. (Kb. 70 km)
- » Szobi rév – Zebegény v.á. – Márianosztra – Kóspallag – Királyrét – Diósjenő v.á. – Királyháza – Kemence – Szob v.á. (Kb. 60 km)
- » Szob v.á. – Márianosztra – Kóspallag – Nagybörzsöny – Szob v.á. (Kb. 37 km)
- » Szob v.á. – Nagybörzsöny – Nagyirtás v.á. – Királyrét – Nógrád v.á. (Kb. 35 km)

A Hegyestető 482 méter magas csúcsán álló Julianus-kilátó (GPS: 47.784049, 18.933697) te-tejéről a Dunára és a Börzsönyre is páratlan kilátás nyílik. Zebegényből és Nagymarosról is elérhető. A távolság is hasonló, körülbelül négy kilométer az odaút. Zebegényből a sár-ga, Nagymarosról a kék jelzésen kell menni. A nagymarosi kék jelzést a vasúti híd alatt átkelve, jobbra fordulva, az utca végén találjuk.

A Szob-Márianosztra szakasz közel 7 km-es, a Nagybörzsöny – Kisirtáspusztá – Nagyirtáspusztá – Márianosztra szakasz 11,6 km-es zárandokútvonalon járható be. Észak felé haladva a Nagybörzsöny – Katalin-forrás – Hamuház – Feketevölgy – Kemence zárandokút hossza 15, 4 km. A Kóspallag – Kismaros – Verőce – Vác zárandokút szakasz 21 kilométeres távon járható be.

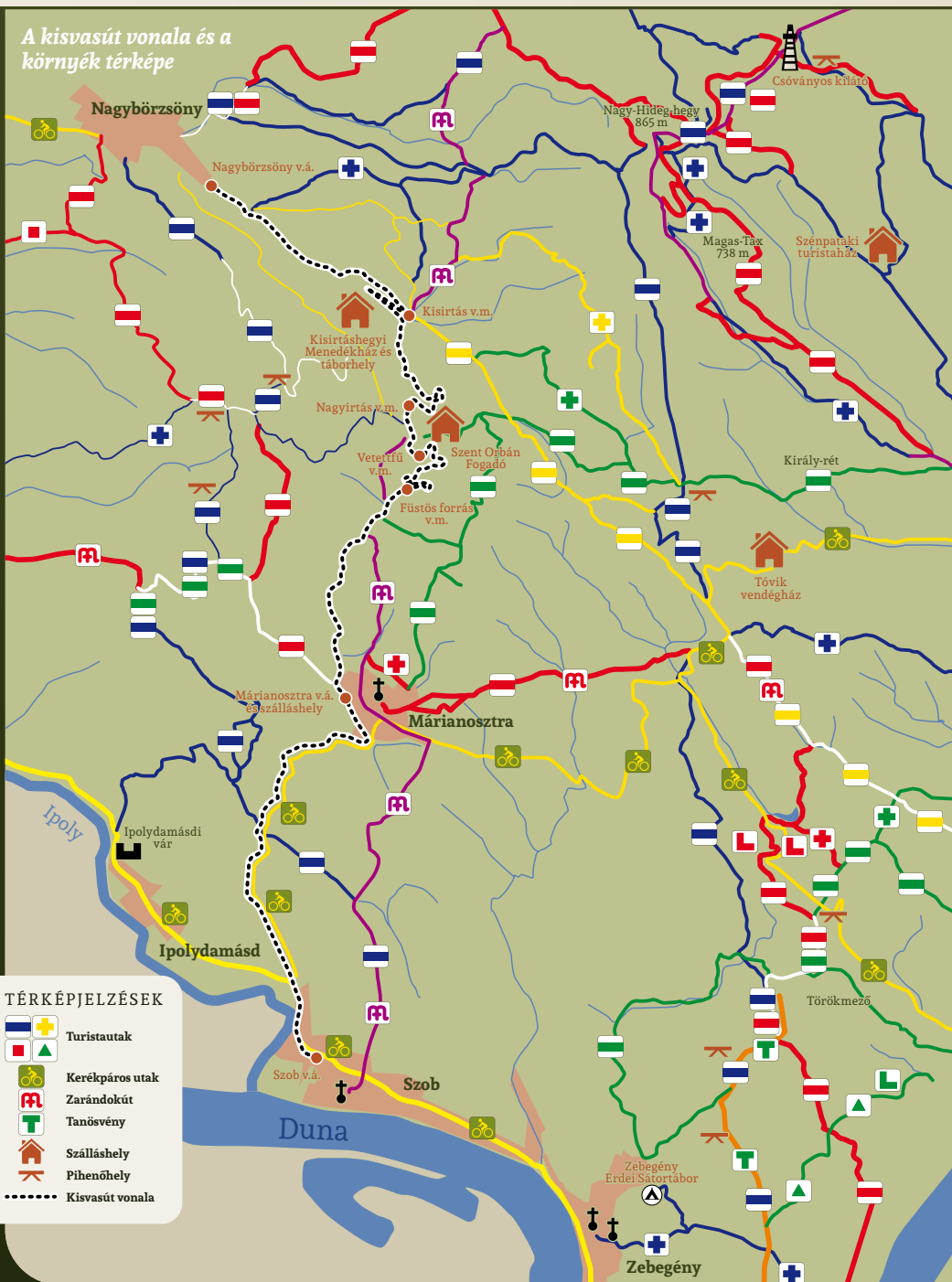
A Törökmezői Tanösvény Törökmező és a Hegyes-tető között, a dél-börzsönyi erdők és rétek világát, természeti és kultúrtörténeti érdekességeit, értékeit mutatja be.

A SZOB-NAGYBÖRZSÖNY KISVASÚT

A kisvasút vonala és a környék térképe

A KIRÁLYRÉTI ERDEI VASÚT

A Királyréti Erdei Vasút hazánk egyik legidősebb erdei vasútjainak egyike, mely az egykor 200 kilométert meghaladó börzsönyi kisvasúthálózat egy fennmaradt vonala.

A kisvasút a Börzsöny legnagyobb medencéjének vizeit összegyűjtő Morgó patak völgyében halad a Duna-parttól Szokolya községen át Királyrétig. Változatos járműparkjából említést érdemel a Morgó nevű gőzmozdony, a Toby nevű környezetbarát motorkocsi és a Vili nevű, magyar fejlesztésű napelemes villanyvonat is. Ezen kívül bérelhető egy rendezvényvonat, mely 30 fő befogadására alkalmas és 5 asztallal van ellátva, emellett található benne egy kis mosogató és egy hűtő, valamint egy mellékhelység is. Különcocsi is rendelhető a csoportos utazásokhoz.

A Királyréti Erdei Vasút napját minden év májusának első szombatján, színes programokkal tartják. **[SZÁLLÁSTIPP]** A közelben ajánljuk a házias ételeket is kínáló Tóvik vendégházat, illetve a Szénpatáki Kulcsosházat.

A tanösvény érdekes ismeretekkel várja a kisiskolásokat

ELÉRHETŐSÉGEK

GPS: 47.827785, 19.013123 (Kismaros állomás)
 GPS: 47.893870, 18.979180 (Királyrét állomás)
 Telefon: (+36 27) 375-076, (+36 20) 468-7140
 E-mail: kisvasut@ipolyerdo.hu
 Web: www.erdeikirandulasok.hu/erdei-vasutak/
 004005002-kiralyreti_erdei_vasut
 kiralyret.bloglap.hu
 Működtető: Börzsöny 2020 Kft.

LÁTNIVALÓK A KISVASÚT VONALÁNAK KÖZELÉBÉN

Kismarosi Sváb Muzeális Gyűjtemény [Kismaros] A XVIII. század első felében betelepült első sváb telepeseiktől kezdődően napjainkig öleli át a falu néprajzi hagyományait és történetét muzeális eszközökön, régi okiratokon, fényképeken, relikviákon keresztül. Cím: 2623 Kismaros, Kossuth u. 21. Web: www.kismarosifalumuzeum.hu.

Dózsa György utcai pincesor [Kismaros] Az építési jellege és a hozzá fűződő emlékek miatt is nevezetes az 1830-as évek környékéről származó, mára már részben átalakított műemlék pincesor, mely a templomtól kiinduló utcában található. Megtalálható Kismaroson a Dózsa György úton.

A kismarosi pincesor

A svábok múltját bemutató gyűjtemény Kismaroson

Béla sétány [Nagymaros] Szép korzó vezet végig a Duna-parton a település határáig, ahonnan gyönyörű kilátás nyílik a Visegrádi Fellegvára. A sétányon található szobrok a művésztelepen nyaraló szobrászok alkotásai. A Csodaszarvast felidéző kút Seregi György díszműkovács iparművész alkotása, 2000-ben, a millenniumi megemlékezésre készült.

Kacár tanya [Szokolya] A Szokolya fölötti Somos-hegy fennsíkján, festői környezetben fekvő tanyán különböző programok keretében kipróbálhatók a népi mesterségek és elsajátíthatók a hagyományos paraszti gazdálkodás, az önfenntartás alapjai. Az ide érkezők megtapasztalhatják a kenyérsütés hosszú folyamatát, saját kezükkel kovácsolhatnak patkót, esztergálhatnak rokkalábat, vagy akár szőhetnek, fonhatnak, de agyagozhatnak, követ, vagy fát is faraghatnak. Cím: 2624 Szokolya, Újtelep utca. Telefon: (+36-20) 374-0267. Web: www.kacar.hu GPS: 47.859254,19.001971

A Kacár tanyán meg lehet ismerni a régi falusi életet

KÖZELI PROGRAMLEHETŐSÉGEK, ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

Hajtánypálya [Királyrét] A pálya egy 750 méter hosszú ovális körpálya az állomás mellett. A szerkezet egy 4 személyes sínbicikli. A járművet két ember tudja hajtani, míg hátul utazhatnak a további utasok a kb. 5 perces úton.

Kerti Vasút [Királyrét] Egy 650 méteres távon haladva minivasúton utazhatnak a kicsik és nagyok egyaránt. A királyréti végállomástól néhány perc sétával elérhető.

Gördülő Tanösvény – kisvasutas erdőismereti program [Királyrét] Az Erdi Vasúton lehetőség van egy komplex, egynapos erdőismereti programon is részt venni, mely elsősorban általános iskolai csoportok részére ajánlott. A tanösvényt végigjárva az „erdei tanteremben” ülve a csoport megismerkedhet a Börzsöny kialakulásával, élővilágával, valamint az itt élő - és ezen belül is az erdőt művelő - ember tevékenységének hatásaival.

Játszótér [Királyrét] A kisvasút végállomásától körülbelül 300 méterre található az erdei játszótér, ami mellett esőbeálló és tűzrakóhely is ki van alakítva.

A Hiúz ház – Erdi iskola és Látogatóközpont [Királyrét] túravezetéssel, természetvédelmi oktatótáborokkal áll az érdeklődők rendelkezésére. Erdi iskola-vezető: (+36 27) 585-625, email: kiralyret@dinpig.hu. Látogatóközpont-vezető: (+36 30) 238-0063, email: sevcsik.andras@dinpig.hu

Bringa- és Infópont [Nagymaros] A létesítmény a kerékpárosok eszközzel és információval történő ellátását szolgálja a Nagymarosi Erdészet épületében. Cím: 2636 Nagymaros, Fő tér 1. Telefon: (+36 20) 336 3902. E-mail: fapedal@gmail.com

A hajtánypálya izgalmas kaland

A Kerti Vasút Királyréten

A Hiúz házat érdemes felkeresni

A nagymarosi Bringa- és Infópont hasznos megállóhely a kerékpáros turistáknak

A KIRÁLYRÉTI ERDEI VASÚT

A kisvasút végállomása jó kiindulópont a túrákhoz

Király-rét a kisvasút végállomásától körülbelül egy kilométerre található. A vasútállomás fölött magasodó Várhegy csúcsára rövid, de meredek út vezet, ahonnan szép kilátás nyílik a környező völgyekre. Innen – erőnlétől függően – 2-3 órás túrával érhető el a Börzsöny legmagasabb pontja, a Csóványos, ahol közel ezer méteres magasságban a kilátótorony segít a Börzsöny teljes megismerésében, sőt, tiszta időben Budapest, a Mátra vagy a Magas-Tátra is kitűnően látható. A Csóványosnál alacsonyabb, de hasonlóan szép kilátást nyújt a Nagy Hideg-hegy csúcsa is. Királyrétről lankás terepen túrázva, illetve makadám úton, kerékpáron is elérhető a Nógrádi vár.

TÚRAUTAK A KISVASÚT KÖZELÉBEN

A Börzsöny ajánlott túraútvonalai közül többnek is kiinduló vagy célpontja Királyrért. Nem véletlen, hiszen Királyréten lehet a kisvasútnak köszönhetően a legjobban megközelíteni a hegység központját, innen lehet a legegyszerűbben felkeresni a legszebb börzsónyi tájakat. Rövid gyaloglással elérhető a Királyréti horgásztó, valamint a Bajdázói-tó és kőfejtő.

A kisvasút végállomásától elindulva az aszfaltúton jobbra (a Kerti Vasút felé) haladva, majd balra keresztezve a Kerti Vasutat tábla is jelzi a Horgásztó irányát. Ha a horgásztó melletti úton tovább megyünk felfelé, akkor körülbelül 800 méter után a szemünk elé tárul a Bajdázói-tó. A tó mellett megtalálható az egykori kőbánya területe is, a hatvanas évek végéig kisvasúttal szállították el a kitermelt kőzetanyagot.

A Kilátó Csóványoson

A nógrádi vár

Gyalogos túraajánlataink a következők:

- » Királyrért – Taxi rét – Nagy-Hideg-hegy – Vasfazék völgy – Királyrért (12 km)
- » Királyrért – Foltán kereszt – Csóványos – Szabó-kövek – Királyrért (15 km)
- » Királyrért – Várhegy – Széles-mező – Nógrádi Vár – Nógrád (vasútállomás) (7 km)

A Bajdázói-tó gyönyörű környezete

A kisvasút vonala és a környék térképe

A kisvasút a Börzsöny hegység északi részén, a szlovák határ közelében fekvő Kemence községből indul.

Az évszázados Csarna-völgyi nyomvonal 4,1 kilométeres szakaszán, Kemence és Fekete-völgy állomások között, menetrend szerint közlekedik. A vasút jelenleg három megállóhellyel működik. A kemencei szabadtéri kiállításán kisvasúti járműritkaságok láthatók, a kovácsműhelyben pedig az egykori mesterségek titkaival lehet megismerkedni. Csoportok részére előzetes egyeztetés útján kovácsbemutató és a vasút történetét feldolgozó interaktív program igényelhető. Az állomás területén játszótér is található. A kisvasút napját minden év július negyedik szombatján tartják.

[SZÁLLÁSTIPP] A Domszky Pál Erdei Iskola és Matracszállás a kisvasút közelében, étkezési lehetőséggel és programszervezéssel fogadja a vendégeket. A Királyháza vendégházak a csendre vágyók és a vadászok által egyaránt kedvelt helyszín. A nagy befogadóképességű, kulturális vonzerők közelében lévő Kútbereki Turistaházból tartalmas kirándulások tehetők.

ELÉRHETŐSÉGEK

Kemencei Erdei Múzeumvasút
GPS: 48.012988, 18.892883
Cím: 2638 Kemence, Csarnavölgyi út 45.
Telefon: (+36 20) 586-5242
Email: kemence@kisvasut.hu
Web: www.kisvasut.hu
Működtető: Kisvasutak Baráti Köre Egyesület

NEVEZETESSÉGEK A KISVASÚT KÖZELÉBEN

Kemence község az „Ipoly-menti regionális kerékpárforgalmi tengely”-en fekszik. Az egész falu a Börzsöny oldalába simul, melyet a faluról elnevezett patak szel ketté, amely az Ipolyba torkollik.

A 13. században a központi hatalom megyenygülésével a marakodó „kiskirályok”, köztük Csák Máté is pusztítják a vidéket. A mohácsi vész után a terület, átmeneti békes időszakoktól eltekintve, hadszínterré válik. Ekkorra Kemence csaknem teljesen elnéptelenedik. A török kiűzését követően a településre visszatér az élet, gyors népességnövekedés és gazdasági fellendülés kíséri. A község 1751 és 1793 között a Honti megyegyűlések színhelye volt, s ez a falu felvirágzásához vezetett. Az egymeletes barokk megyeháza 1751-ben épült. A fejlődő település a 18. században éli virágkorát. 1806-ban a megyeházát tűz pusztítja. Ezt követően megyeszékhelynek Ipolyságot jelölik ki. Az I. világháborút követően a trianoni döntés periférikus helyzetbe juttatta a települést.

Bár a népesség száma további növekedést mutat, helyben már nincs elég munkalehetőség, ezért Vácra és Budapestre jártak el dolgozni az iparba, a többség erdei munkásként bejárta az egész országot.

A megyeháza épületben helytörténeti kiállítás tekinthető meg, az épület előtti kis téren több emlékmű is áll: Hősök Emlékműve, 1848-as emlékmű, 1956-os emlékmű.

Honti vármegye korábbi megyeházájának az épülete Kemencén

NEVEZETESSÉGEK A KISVASÚT KÖZELÉBEN

Tájház [Kemence] A községben egy jellegzetes felvidéki házban ismerhető meg Kemence helytörténete, életmódja. A faoromzatú, hosszú folyosós portán berendezett tisztaszoba, pítvar (nyitott konyha), lakószoba, kamra található. Cím: 2638, Kemence Fő utca 244.

Telefon: (+36 27) 365-158

Kálvária [Kemence] A kálvária építése Bodó János káplán nevéhez fűződik, a helyi fiatalokkal együtt építették fel a faluban a kis kápolnát, majd a kálváriát. A kálvária lábánál levő természetes üregből Szentsírt alakítottak ki. Az innen kibányászott köveket később a templom bejáratánál található Szentsír kápolna építéséhez használták fel.

Domszky Pál Erdészeti Erdei Iskola [Kemence] Az erdei iskola magas színvonalú, kulturált körülményekkel és kitűnő felszereltséggel rendelkező oktatóteremmel, szálláshellyel, erdei infrastruktúrával várja a tanulókat. Tevékenységünket erdőpedagógiai és környezeti nevelési módszerek segítik, így a tantermi oktatás mellett előtérbe kerülnek a személyes tapasztaláson alapuló terepi foglalkozások, kutatások, élményszerű programok. A természetismereti tanulmányokat pedig néprajzi, irodalmi, történelmi vonatkozások színesítik.

Az Erdészeti Erdei Iskola Kemencén

A kálvária Szentsír része Kemencén

A kemencei tájház kiállítása

Benkó István (Sisa Pista) síremléke [Bernecebaráti] Sisa Pista több szállal is kötődött a Börzsönyi hegyekhez. A hagyomány szerint cimboráival – a csendőrök elől rejtőzve – gyakran tanyázott az Oszlai-árok nagy sziklaüregében. 1873-ban elfogták és huszonegy éves börtönbüntetésre ítélték. Szabadulása után Nógrádverőcén, Nagyoroszipan, később Bernecén élt. Mivel a Börzsöny minden rejtékét és a „betyárcsínyeket” is ismerte, az erdőbirtokosok vadőrként alkalmazták. Az „utolsó nógrádi betyár” Bernecén halt meg 1910-ben.

Az utolsó betyár sírja Bernecebarátiiban

A Máriácska kápolna

A „Máriácska” kápolna [Bernecebaráti]

A Nagy-völgyet az itt kanyargó patak faragta a Börzsönyi ősvulkán köpenyébe. Az itt található kegyhely jobb és baloldalán lévő lyukak egy 15 millió évvel ezelőtti vulkánkitörés során eltemetett fák nyomai. A kápolna tulajdonképp az andezittufába vajt 1x1 méteres ablak.

Szokoloy Alajos kastélya, emlékműve és síremléke [Bernecebaráti]

A sportoló és sportmecénás keresztapja ipolysági házában nevelkedett, aki az 1848/49-es szabadságharc főhadnagya volt. Itt végezte az elemi, gimnáziumi tanulmányait Léván és Kegyesrenden, aztán a budapesti egyetem orvosi karán tanult. Az 1896-os athéni olimpián százméteres síkfutásban bronzérmes, hármasmugrásban pedig negyedik helyezett lett. Az ipolysági réten készült a versenyekre. 1897-ben ő kezdeményezte, hogy alakuljon meg a Magyar Athletikai Szövetség, és az ő kezdeményezésére jött létre az Magyar Olimpiai Társaság. Hont vármegye főlevéltárosa volt. Az első vi-

Szokoloy Alajos egykori kastélya

A bernecebaráti falumúzeum

lágháború után birtokára vonult vissza. Bernecei kastélyát valóságos sportmúzeummmá alakította. A kastély ma gyermeküdülő.

Emlékhely [Bernecebaráti] A Templomhegy északi oldalán található faragott kapu Dr. Erdélyi Zoltán és Korcsmáros László munkásságát szimbolikusan köti össze. Ők Bernecebaráti népi értékeit külön-külön, mégis egy közös cél érdekében őrizték meg. Céljuk az volt, hogy a magyar népi kultúrát, azon belül a bernecebaráti palóc hagyományokat, az itt élő emberek hétköznapi és ünnepi szokásait lejegyezve hiteles képet nyújthassanak.

Falumúzeum [Bernecebaráti] A magyarországi palócság mindennapi életét mutatja be, megtekinthetők a régi időkben szokásos használati tárgyak, a helyi népviselet és a földműveléshez szükséges eszközök. Címe: Széchenyi út 14., 2639. Telefon (+36 27) 365 166.

A KEMENCEI ERDEI MÚZEUMVASÚT

TÚRAUTAK A KISVASÚT KÖZELÉBÉN

Északra a Börzsöny legszebb hegygerinceit és völgyeit járhatjuk végig. A Nagy-völgyben elhelyezkedő Királyháza Mátyás király nevét őrzi, hiszen a királynak köztudottan kedvenc vadászterülete itt volt, a Börzsöny szívében. Ma is kedvelt kirándulóhely a Királyháza közelében lévő Királykút, s a fölöttük magasodó hegy tetején terül el a Királyné pallengja. De más, későbbi főúri méltóságok is megfordultak erre: 1909. szeptember 24-én József főherceg ezredik szarvasbikáját a közeli hegyek között ejtette el. A neves eseménynek emlékművet is állítottak, melyet legegyszerűbben a Királyházáról induló piros négyzet jelzésen lehet megközelíteni, körülbelül másfél órás hegyi gyaloglással.

A kemencei Nagy-völgy bejáratánál található az Erdész Emlékmű és a Börzsönyi geodéziai főlappont (a zöld sáv elágazásban az emlékműtől 80 méterre).

A Drégelyvár keleti utcén

A Ferences zarándoklat részeként (Esztergom–Mátraverebély, Szentkút) a Kemence–Bernecebaráti–Drégelyvár–Nagyoroszi zarándokút szakasz egy nagyjából 18 km-es túrával járható be. A Kemence–Fekete-völgy–Hamuház–Katalin-forrás–Nagybörzsöny zarándokút hossza 15,4 km.

A Sisa Pista Tanösvény útvonalát végigjárva megtudhatjuk, hol volt „Sisa Pista barlangja”, és miért húzódott meg gyakran az Oszlai-árokban a hírhedt betyár.

A Strázsa hegyi tanösvény Kemence fölött magasodó 2,5 km hosszú erdészettörténeti tanösvény.

Gyalogos túraútvonal ajánlataink:

- » Fekete-völgy – Hamuház – Pintér-bérc – Salgóvár – Holló-kő – Fekete-völgy (11 km)
- » Fekete-völgy – Hamuház – Rakodó – Csóványos – Fekete-völgy (15 km)
- » Fekete-völgy – Pintér-bérc – Kisirtás – Nagyirtás – Királyrét (18 km)
- » Kemence, Fekete-völgy vá. – Fekete-völgy – Salgóvár – Kövirózsás – Holló-kő – Jancsi-hegy – Világos-pallag – Fekete-völgy (12 km)
- » Kemence – Magosfa – Csóványos – Szabó-kövek – Rakodó – Hamuház – Csarnavölgy – Kemence (15 km)
- » Kemence – Tótok útja – Lopona-fő – Királyháza – Nagy-Mána – Magosfa – Kemence (20 km)
- » Királyháza – Nagy-Oros-bérc – Magosfa – Csóványos – Pogányvár – Rózsa-patak völgye – Királyháza (15 km)

A múzeumvasút megállója Kemencén

A kemencei kisvasút egész évben várja a látogatókat

Az erdészeti erdei iskola előadóterme Kemencén

A Wencckheim vendégház

Az aktív korosztály egyre inkább keresi a természetben való kapcsolódási lehetőségeket. A mozgalmass nap utáni nyugodt pihenéshez ajánljuk turistaházainkat, sátorozó helyeinket, erdei iskolai szállásainkat, melyek túrautak mentén, nevezetességekhez közel találhatók.

A Tóvik vendégház étkezője

Az Ipoly Erdő Zrt., a Börzsöny és a Cserhát állami erdeinek vagyonkezelője, feladatának tartja az erdőkezeléssel összefüggésben létrejött történelmi és kulturális emlékek megőrzését, gondozását. Az egykori erdőőr házak, vadász házak felújítását, turisztikai célú hasznosítását az erdőgazdaság hosszú évek óta ütemezetten végzi.

A szállások kialakításánál az eredeti építészeti jelleg, hangulat megőrzése mellett a mai igényeknek magas szinten való megfelelést tartjuk szem előtt. A vendégházakban családias, személyre szabott kiszolgálást kínálunk. Vendégházaink ideális helyszínei lehetnek kisebb létszámú baráti és családi összejöveteleknek, ünnepeknek, üzleti tárgyalásoknak, konferenciáknak. Kellemes időtöltést és jó pihenést kívánunk!

VADÁSZHÁZAK ÉS VENDÉGHÁZAK

WENCKHEIM VENDÉGHÁZ

Valódi zavartalan kikapcsolódásra vágyóknak a festői környezetben fekvő, korhű stílusban helyreállított és felújított, de a mai modern igényeket is kielégítő, egykori nemesi vadászlakban 20 fő kényelmes elszállásolására van lehetőség. Vendégeink személyre szabott kiszolgálást találnak nálunk.

Cím: 2645 Nagyoroszi, külterület
Telefon: (+36 20) 771-6810
E-mail: edina.wencckheim@gmail.com
GPS: 47.992364, 19.02017

KIRÁLYHÁZAI VENDÉGHÁZAK

Alsó- és Felső Királyházán, Kemence község külterületén, a fenyvesek és csobogó patak melletti házak összesen 16 fő részére kínálnak szálláslehetőséget. Családdal érkezőknek ideális szállás, de a gazdag vadállomány miatt a vadászok kedvelt pihenőhelye is.

Cím: Királyháza, Kemence külterület
Telefon: (+36 27) 365-130, (+36 20) 771-6775
E-mail: magyarb.ipoly@gmail.com
GPS: Alsó-Királyháza 47.987132, 18.969316
Felső-Királyháza 47.990130, 18.966885

TÓVIK VENDÉGHÁZ

A Magas-Börzsöny kapujában, Szokolya külterületén lévő, házias és vadteleket egyaránt kínál, családias hangulatú, panzió jellegű szálláshely. A gazdag beltéri és kültéri felszereltséggel, 150 fős szaletlivel, gyermekbarát szolgáltatásokkal és a környék szabadidős lehetőségeivel ideális rendezvényhelyszín.

Cím: 2624 Szokolya-Királyrét
Telefon: (+36 27) 375-144, (+36 20) 571-4640
E-mail: tajthyszilvi@gmail.com
GPS: 47.882535, 18.943211

TURISTA- ÉS IFJÚSÁGI SZÁLLÁSOK, TÁBORHELYEK

DOMSZKY PÁL ERDEI ISKOLA ÉS MATRACSZÁLLÁS

Az erdei iskola épületei Kemencén, a matracszállás Bernecebarátiban található. A minősített erdészeti erdei iskola komplex programot nyújt elsősorban általános iskolai csoportok részére, ahol bemutató- és oktatóterem, dendropark, fedett foglalkoztató is van. A matracszálláson oktatóterem (és étkező), tálalókonyha, tanári szoba várja a vendégeket, összesen 30 fő részére kínálva szálláslehetőséget.

Erdi iskolás csoportok, osztálykiránduláson, részt vevő csoportok, baráti társaságok, családok, bakancsos turisták és zárándokok által egyaránt kedvelt helyszín.

Cím: 2639 Bernecebaráti, Széchenyi u. 140.
Telefon: (+36 20) 852-4529; (+36 20) 649-7657
E-mail: pesek_bea@ipolyerdo.hu; kemence@ipolyerdo.hu
GPS: 48.027672, 18.915056

KÚTBEREKI TURISTAHÁZ, NOMÁD TÁBORHELY ÉS MATRACSZÁLLÁS

Az Észak-Börzsöny és az Ipoly-völgy találkozásánál lévő turistaház három, külön bejáratú földszinti szobájában összesen 20, a két emeleti matracos hálóteremben összesen 19 fő számára biztosítunk kényelmes férőhelyet. A 100 fő befogadóképességű nomád tábor területe megközelíti az 1 hektárt. A turistaház megközelítésekor egy zárándokhely is útba esik, ez a Drégelypalánk és Hont között található Tsitári forrás, Kutyka, és a Csitári kápolna. A közelben már a középkorban két kápolna állt, s állítólag Drégely várából is idejártak imádkozni a „titokzatos alagúton át”.

Cím: 2647 Hont, külterület (Kútberék)
Telefon: (+36 20) 4687-045
E-mail: kerdavid82@freemail.hu; kemence@ipolyerdo.hu
GPS: 48.03305556, 19.01361111

TURISTA- ÉS IFJÚSÁGI SZÁLLÁSOK, TÁBORHELYEK

KATALINPUSZTAI KIRÁNDULÓKÖZPONT, ERDEI ISKOLA ÉS TURISTASZÁLLÁS

A Börzsöny és a Cserhát kapujában lévő kirándulóközpont turistaszállásán 35 fő, az apartmanokban további 30 fő szállásolható el. Szabadidős és erdei iskolai felszereltség, szervezett programok, nyári táborok teszik lehetővé a természet közelebbi megismerését.

Cím: 2640 Szendehegy-Katalinpuszta, Erdészház
Telefon: (+36 30) 328-3495, (+36 35) 576-019
E-mail: hangyadani@ipolyerdo.hu
GPS: 47.850551, 19.105974

ZEBEGÉNYI ERDEI SÁTORTÁBOR

A sátoztábor Zebegény településen, a Gründl réten, csendes, gyönyörű erdei környezetben található. 6 fős sátrak, épületben vizesblokk és konyha, továbbá vezetett kirándulások, éjszakai túra és vadles várja az aktív kikapcsolódásra vágyókat.

Cím: 2627 Zebegény külterület (Gründl rét)
Telefon: (+36 20) 347-6869
E-mail: eszter.heim87@gmail.com
GPS: 47.805583, 18.923667

MÁRIANOSZTRAI FOGADÓÉPÜLET ÉS SZÁLLÁSHELY

A Márianosztra-Nagyirtáspuszta kisvasúti szakasz megállójában lévő fogadóházban 19 fő részére szálláshely, továbbá közös büfé helyiség és melegítőkonyha is működik. A ház mellett sátorozásra alkalmas terület is várja vendégeket.

Cím: 2629 Márianosztra, kisvasúti állomás
Telefon: (+36 20) 224-7257
E-mail: nosztraifogado@gmail.com
GPS: 47.865208/18.866563

ERDEI SZÁLLÁSHELYEK

TURISTA- ÉS IFJÚSÁGI SZÁLLÁSOK, TÁBORHELYEK

KISIRTÁSPUSZTAI HEGYI MENEDÉKHÁZAK ÉS SÁTORHELY

A házakban a Nagybörzsönyi Erdei Vasút megállóhelyén, a Tolmács-hegyi csúcsfordító tőszomszédságában 30 fő szállásolható el, és 70 fő részére sátrazási lehetőség is van. Vezetett erdőismereti kirándulások, éjszakai túra és vadmegfigyelés előzetesen igényelhető.

Cím: 2634 Nagybörzsöny külterület (Kisirtás-puszta)
Telefon: (+36 20) 347-6869
E-mail: eszter.heim87@gmail.com
GPS: 47.91527778, 18.87527778

SZÉNPATAKI KULCSOSHÁZ

A Királyréttől 3 km-re északra lévő kulcsosház egyedi fekvése és háborítatlansága miatt garantáltan biztosítja a zavartalan, aktív pihenést, ugyanakkor iskolás csoportoknak is kiváló lehetőség. Összesen 33 fő részére nyújt szállást.

Cím: 2624 Szokolya-Királyrét
Telefon: (+36 27) 375-062, (+36 30) 328-3495
E-mail: szenpatak@ipolyerdo.hu
GPS: 47.921994, 18.967486

PÉNZÁSÁSI ERDEI TURISTAHÁZ ÉS SÁTORHELY

A gyönyörűen felújított (volt Szondy kulcsosház) Nagyoroszi közelében, a drégelyi vár romjainak árnyékában, túraútvonalak mentén lévő szálláshely. A turistaházban összesen 32 főnek, sátrakban további 40 főnek kényelmes, kulturált szállást biztosít

Cím: 2643 Nagyoroszi, külterület
Telefon: (+36 20) 771 6810
E-mail: edina.wenckheim@gmail.com
GPS: 47.991868, 19.033705

A BÖRZSÖNY ÉS A CSERHÁT FELFEDEZÉSÉHEZ TOVÁBBI INFORMÁCIÓKAT TALÁL HONLAPJAINKON

Erdei szálláshelyek és online foglalás:

www.erdeihazak.hu

Kirándulóközpontok, kisvasutak és további kirándulóhelyek:

www.erdeikirandulasok.hu

Erdei iskolák:

erdeiiskola.ipolyerdo.hu

A FÜZETBEN SZEREPLŐ KÉPEKET KÉSZÍTETTÉK:

Ipoly ErdőZrt. fotóarchívuma, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság archívuma,
dr. Dabóczi Ákos, Hatvani Áttila, Kiss László (Márianosztra polgármestere),
Molnár Márk (Kisvasutak Baráti Köre Egyesület), Pesek Géza,
Chikán Gábor, Cserépy László GRÁFIKA Typosonic 2016.

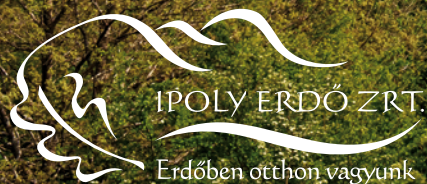

A kiadvány a
„Márianosztra – Nagyirtás közötti kisvasút teljes,
turisztikai célú helyreállítását” című,
KMOP-3.1.1/E-13-2013-0001 azonosító számú
projekt keretében készült

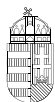
Felelős kiadó az
Ipoly Erdő Zrt.

ÁLTALÁNOS INFORMÁCIÓK
www.ipolyerdo.hu
www.erdeikirandulasok.hu
www.facebook.com/ipolyerdo

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE